

Գ. Ա.

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ

Այդ պատճառով մեծ արժեք ունին գիւղի վա-
եւրահողերը, արտ կայ 80—100 լիւրա արժողու-

Տարիներ առաջ, մէկ մոտակայնի քուրդ գաւոյ սոյն Ջրիկ գիւղը՝ Մըլես անունով մէկ հայի փոստանչի է դառնում: Երեք տարուց յետոյ թորինքով երկու լամուկ և մէկ ամուսնացրած աղջիկ՝ Ռեանում է՝ Նորա փեսան պահպանելով այդ երկու ամուկներին, վերջը զինւորական ծառայութեան լը տայ, որոնցից մէկը իւզդաշութեան (հարկաւաւոր) 1888 թվին գաւոյ է արժանանում: Մոյն իւզդաշուրի, 1883 թվին գաւոյ Մուս, մի քանի տասնիկներ և Ջրիկ բնակիչը նախանձով վառված ծերունիները դրդամար, բողոքագիր է ներկայացնում դատարանին, 10 մարդուց մէկ-մէկ արտ պահանջելով, փատարանելով թէ իմ հայրս այս գիւղում այդ արտերը վարել և սեպհականել է, վկայ դանչելով Ջրիկցի մի քանի քուրդ ծերունիները՝ Վայերը ժամանակնու պպաշուրու անձ էն, որ ան-բատարանել է բոլորովին իւզդաշու պահանջը: Դատարանը առանց վճիռ տալու, գործը ուղարկեց Պոլսոյ զինաւոր դատարանին: Սակայն իւզաշի՝ Ամադ աղան չտապելով սուր էքաշում դատա-անում դատաւորի վրա, սպառնալիքներ կարդա-ով, թէ չդու ինչպէս ես համարձակվում տերու-թեան զինւորականին ընկճել տալ հայից և իր արի օյտով առնում է իւսմ, հայերից պահանջելու արտերի կառավարութիւնից տրուած լըջանները: Վայերը մեթուում են: Ամատ աղան անձամբ քան-քան

Ի հարկէ, Վիլսկի կազարովի, իսկ Բօչարով
կը գնայ իր մեղքերը քաւելու։ Պ. Աղամեան շատ
լաւ էր Բօչարովի դերում, մանաւանդ առաջին
երկրորդ գործողութիւններում։ Գալով երկրորդ
գործողութեան, գողութիւնը կատարելու տեղ
սարանին, պէտք է ասած, որ պ. Աղամեան սխա
լ էր հասկացել Բօչարովին։ Բօչարով, այդ կրակի
նա ջրից անցած Բօչարով, միթէ՞ այդքան կը
շարժարովի, խիղճը այդքան կը տանջէ նրան, որ
նա գործելու է և գործում է մի այնպիսի ոճա
գործութիւն, որ նրա համար մի սովորական
բան է։ Լաւ էին տ. Զաքեյ, պ. Միրադեան ծա
ռայի, պ. Ասպեան իգուլիին դերում. Պ. Աբրեւա
նին առաջին անգամն է որ տեսնում էինք վոր
ի շատ է պատասխանատու դերում։ Պարոնի ձայ
նը ափսոս է, որ կարծես բոլոր ժամանակ լալի
է. ձեռքերի հետ չը դիտէ ինչ անել. բայց թէ
ինչպիսի դերասան դուրս կը դայ նրանից, այժ
մեանից ոչինչ որոշակի է կ'ելարելու ասել։

Nemo

Սեպտեմբերի 20-ին,

Ալեքսանդրապոլը, իր հայաբնակ շրջակայ գիւղերում միասին, ներկայացնում է մի այնպիսի կենտրոն, որտեղի ժողովուրդը, աղաւ գտնվելով որ հին և օտար ազդեցութիւնից, աւելի մաքուր և անխառն կերպով պահպանել է թէ՛ իր լեզուն և թէ՛ իր սովորութիւնները Պտարքան սեանոց դասան

Գիւղացիք դիմեցին տեղական կառավարութեան

Հայ դիվաղային ստիպվում է թողնել հողը. այդ-
ա ստիպվում է թողնել: Հողերը անցնում են ոչ
վրայն թուրքերին, այլ և լեռներին էլ տիրապետող
իւրդերի ձեռքը: Այդ բանը կատարվում է թե՛
այտնու և թե՛ դադոտի կերպով.— և սիստեմա-
կա... Մենք կը չարոտնանկեք հաջորդել լոկ
հաստեր, օրինախնի, սովորական իրողութիւններ
ի պարզ դադախար տալու, թե՛ ինչ հողային
աղաքականութիւն է տիրապետում այժմ թիւր-
ա-Հայաստանում, և թե՛ առհասարակ ինչ միջոց-
ներ են գործ դրվում,—որոնցից մի երկուսը մի-
այն ինչեցեքը,—հայերին հողից զրկելու համար....

ըն վաղ ժամանակից ստիպել են այստեղի բնակիչներին երկրագործութեամբ պարսպել և այժմ այս գաւառում գլխաւոր և տիրապետող զբաղմունքն է երկրագործութիւնը: Որքան էլ որ այդ պարագային ինքն ըստ ինքեան չափաւոր, կարեւոր և ազնիւ է, սակայն մեր գաւառի երկրագործը, հողի սակաւութեան պատճառով մեծ աղքատութեան և տնտեսական անկումի մէջ է գտնուում: Աղքատութիւնը հետզհետէ ստիպում է մեր գիւղացուն արհամարհել իր պարագային և մեր միջոց տնտեսականութիւնն է զգուս դէպք երկրագործութիւնը, որի չարարարներն և ներդրումներն տաճարային առաւել է նրա տուած օգուտից: Այդ բանը մի մեծ չարիք կարող է առաջացնել մեր գիւղական կեանքի համար:

Հողի պակասութիւնը այնքան շատ զգալի է մեր գիւղացուն, որ ամեն տարի, ինչպէս և այս տարի, գարնան սկզբին, զանազան հողային վիճաբանութեանց պատճառով, գիւղացիները իրար դուրս են կոտորում...:

Աղքատութիւնը և տնտեսական նեղ դրութիւնը ստիպում են մեր գիւղացի երիտասարդներին, թաւալ ուղիներով դիմել զանազան քաղաքներ և միջակութիւն անել: Այդտեղից է առաջ գալիս քաղաքներում մայրով մեր գիւղական պրօլետարիատը...: Այնքան դժուար է վաճառականներին տեսնել, որ անհրաժեշտ է զարգացնել երիտասարդ մշակները: Այդ մշակութիւնը թէև նրանց տալիս է քիչ-շատ նիւթական օգուտ, սակայն յաճախ և շատ ծանր է նստում ընդհանրութեան վրա, և դառնում է մեր գիւղական դասակարգի տնտեսական քայքայման մի նոր պատճառ: Դժուար է մտածել այնպիսի ցաւալի դէպքեր, որոնց էսկիւնը բացատրում է հետեւեալ անցքը: մի երիտասարդ գիւղացի մտնում է այստեղի վաճառականների մէջ միայն ծառայութեան, հենց նոյն օրով, հետեւեալ առաւօտ խեղճ երիտասարդին մեռած գտնում են յիշեալ վաճառականի ներսնատան մէջ: Սպանութեան պատճառը ասում են յայտնի չէ...:

Հողի սակաւութեան խնդիրը մի կատարեալ երկպառակութեան խնձոր է մեր գիւղացիներին մէջ: Հողի համար գիւղացին ստիպւած է միշտ կռուել իր հարեանի հետ, ստիպւած է զանազան որոգայթներ լարել նրա դէմ, և սրանով կարծում է նրանց մէջ համեմատելութեան կապը: Ոչնչաւորում է նրանց միջոց ընկերական ոգին, համայնական սկզբունքները...:

Ի հարկէ, այսպիսի տնտեսական կրիզիսի ժամանակ, երբ մեր գիւղացու ընտանիքին սպառնում է սովամահ լինելու վտանգը, ոչ ոք չէ կարող մտածել նրա մտաւոր դարգացման մասին: Եւ այդ բանում ոչինչ յանգանք չունի գիւղացին: Նա աղքատ է, նա ուսելու հաց չունի և ուրեմն շատ հասկանալի է, եթէ նա չէ կարող, կամ նոյն իսկ չէ ուղում ուսումնարան պահել, վարժապետի ուսուցչի մօտ մանաւանդ այնպիսի ուսումնարանի համար, որը դրական դէպք գիւղի նոր սերնդի ձեռքը չէ տալիս կապիւլու հողի հետ և նիւթական բարօրութեան հասնելու: Մեզ ուրիշ տեսակ ուսումնարաններ են պէտք: Իսկ ներկայումս գիւղական վարժապետը պէտք է մոռանայ իր շահերը, ակնկալութիւն չը պէտք է ունենայ գիւղացուցուց, հակառակ դէպքում, այժմեան հանգամանքներում նա ոտիպւած կը լինի չարիքի խնդրի անել, ստիպւած կը լինի վախճառուների նման ճնշել, հարստահարել գիւղացուն: Բայց այդ կարելի է պահանջել վարժապետներից...: Իսկ երբ այդպիսի յարաբերութիւններ սկսեցին վարժապետի և գիւղացիների մէջ, առաջինը կորցնում է իր բարոյական նշանակութիւնը, այնուհետև ուսուցիչը դառնում է ոչ թէ մի կրթող և դաստիարակող անձնակութիւն, այլ մի չարիք, մի այնպիսի հարստահարիչ տիրացու, որոնք իրանց չնչին հարստահարումը մինչև հիմա էլ շատ տեղ ամեն տեսակ խաբէութիւններ են անում գիւղացու հետ: Ահա այդպիսի նեղ դրութեան մէջ մեր գիւղացիք դիմաւորում են ձեռնարկ. և այդպիսի ապարդիւն հետեւեալով պատում են տարիները մեր խեղճ գիւղացիների համար:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

ՇՈՒՆԱՎԵՐԻՑ մեզ գրում են: «Մեր կողմերում այդքանաչափ արգելի սկսվել է: Այս տարի ամենքը շերտ են հաւաքում, բայց թէ ինչ հետեւանք կունենայ չլրայի գին բարձրանալը...» այդ այժմից արդէն կարելի է գուշակել: Գինի գին մէջ կընկնի և թ ու զին (10 գրովանք) տաս կոպէկով

էլ պակաս կը ծախվի, ինչպէս և եղաւ անցեալ տարի, թէև գինիները լաւ էին:»

Ընթերցողները յիշում են, որ այս ամառը տպւած էր «Մշակի» մէջ մի տեղեկութիւն թիւրքաց Հայաստանի Հին-Բայազետ քաղաքից իր կրթող հետ եկած մի ուսուցչի մասին, որ զանգուտուում էր թէ ծառայած լինելով յիշեալ քաղաքի Միացեալ ընկերութեանն պատկանող դպրոցում, այդ ընկերութիւնը իրան լիովին հատուցած էր և ունեւել: Այժմ ստացանք Կ. Պոլսի Միացեալ ընկերութեան վարչութիւնից մի երկար նամակ, որով վարչութիւնը մանրամասնաբար բացատրում է մեզ գործի էութիւնը և պարզ ցոյց է տալիս ուսուցչի արած զբաղմունքները ընկերութեան դէմ: Այդ նամակից պարզ երևում է որ Միացեալ ընկերութիւնը մի կոպէլ անգամ պարտ չէ գանգատվող ուսուցչին: Բայց որպէս զի յիշեալ ուսուցիչը իր ամուսնու հետ դարձեալ կարողանայ վերադառնալ Կ. Պոլսի, Միացեալ ընկերութիւնը, թէև իրան պարտաւոր ամենին չէ ձանաչում այդ պարտին: օգնելու, այնու ամենի, նախ և առաջ, է մեր անուշով պ. Վահրամ Մուրադեանի ձեռքով մի գումար, որպէս զի մենք յիշեալ ուսուցչի ձանաչարհածանքը մինչև Կ. Պոլսի վերադառնալ: Բայց մենք, իմանալով թէ ուսուցչին քանի մի չարքով առաջ թիֆլիսում ապրող թիւրքացի մի քանի հայերից օգնութիւն ստանալով, արդէն ուղղորդվել է իր կողմ հետ դէպքի Կ. Պոլսի, անմիջապէս իմաց տուեցինք պ. Վահրամ Մուրադեանին, որ մեր անուշով Կ. Պոլսից եկած փողը այլ ևս հարկ չը կայ որ մեզ յանձնի, քանի որ ուսուցչի, որին ձանաչարհածանքը պիտի վճարէինք այդ փողով, ձեռք բերած է արդէն նիւթական քիչ թէ շատ միջոցներ և ուղեւորված է արդէն դէպքի Կ. Պոլսի:

ԿԻՇԵՆԵՎԻՑ գրում են Մոսկույի լրագրիչներին, որ այնտեղ կայացաւ բժիշկների ժողով՝ խօսելու ի հարցի ընտելութեան համար: Ժողովը ընտել մի քանիսը այն միջոցներից, որոնք կը գործադրվեն խօսելու պիտի առաջը առնելու համար:

ՎԵՐԻՆ-ԱԳՈՒԻՍԻՑ մեզ գրում են, որ այնտեղի երկսեռ դպրոցները թէև բացվեցան, բայց էլի փակվեցան մի քանի անսպասելի պատճառներով: Յոյս կայ, որ այդ դժուարացնող պատճառները չուտով կանցնեն:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱՆ ՏԵՍՏՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎՐ

Անցեալ ամսի սկզբներում Ֆրանկֆորտի մէջ տեղի ունեցաւ գերմանական քաղաքատնտեսների ժողովը պրօֆէսոր Նասսիի նախագահութեամբ: Տնտեսագետների ժողովը չունէր արտաքին մեծ փայլ, իր արտաքին ցոյցերի և չեղողութիւնների կողմից այդ ժողովը ոչինչ նմանութիւն չունէր Բերլինի «բնագէտների» ժողովներին: Սակայն բովանդակութեան կողմից ժողովը պարագային ներք իրերի ուղարկութեան արժանի են: Ժողովը չօգտից ամենաշահական խնդիրներից մի քանիսը: Հողային նշանաւոր հարցը, որը եւրոպական երկրների ամենադժուար լուծելի հարցերից մէկն է ներկայումս, այդ ժողովի առանձին ուղարկութեան նիւթ դարձաւ:

Տնտեսական կողմից Գերմանիան ներկայումս բաւական դժուար կացութեան մէջ է Միջուկով մի կողմից գործարանական արդիւնաբերութիւնը աճում է, միւս կողմից կարելի է դրացվում ամենահարմարեղ տիտղոսների մէջ: Գործարանական և գիւղատնտեսական արդիւնաբերութեան մէջ համամատուցիւն չը կայ համարեալ: Այդ երևոյթի պատճառները շատ են...:

Գերմանիան իր սեփական արդիւնաբերութեամբ կարող է բաւականութիւն տալ աղբաբնակութեան, բայց դրա համար հարկաւոր է աւելի ուղարկութիւն դարձնել գիւղական աղբաբնակութեան դարգացմանը և աճելուն,—որա համար ամենից պէտք է հանդէս բերել հողային մեծ սեփականութիւնների տեղ, մանր և միջակ հողատիրութիւն:

Եւ այդ մտքերի վրա երկար կանգ առաւ որոշ տնտեսագետների ժողովը: Այդ հարցի ընտելութեան վրա առանձնապէս ուշք դարձրեցին Շմոլլեր, Նասսի և Կօրնադ պրօֆէսորները: Անցնելով հո-

ղային հարցի այդ նշանաւոր կողմի ընտելութեանը ժողովը կանգ առաւ զլրաւորապէս Շմոլլերի մտքերի վրա: Շատերը ժողովականներից այն կարծիքի էին, որ կառավարութիւնը պէտք է գէթ 1886 թվի ապրիլի 28-ի օրէնքը գործադրի ամբողջ պետութեան մէջ, և ոչ թէ միայն Պօզնանում և Արեւմտեան Պրուսիայում, (այն էլ յայտնի տեղեկացւած) այսինքն, գնել մեծ կառավարութիւններից մեծ հողերը և մաս-մաս տալ գիւղացիներին: Այդ մտքի գլխաւոր նպատակն է մեծ հողատիրութեան փոխարէն առաջ բերել մանր կալուածատէրեր:

Ժողովի մի ուրիշ մասը պնդում էր, որ պէտք է բոլոր հողերը դարձնել պետութեան սեփականութիւն, և երկրագործներին ընդունել իւրեւ պետութեան կապալաւորներ: Ժողովականների մի ուրիշ մասը պաշտպանում էր աշխատանքի և կապիտալի գործադրութեան կատարեալ ազատութեան սկզբունքը: Խօսելով այդ բոլոր սկզբունքների մասին Շմոլլերը ասեց. «Պետութիւնը կարող է իր վրա առնել մեծ հողեր գնելու ծանր և պատասխանատու գործը, որպէս զի կազմի դրանցից հողային համայնքներ, մանր հողային բաժանմունքներ, որոնք կը տրվեն հողագործներին յայտնի ժամանակով,—այսինքնով կը կազմվի սեփականութիւն և կապալի մէջ տեղը ընտել մի գրութիւն... Եթէ պետութիւնը քիչ-քիչ կապալագանի մի քանի միլիոն գիւղացիներին հողով,—այդ էլ կը լինի մի մեծ գործ: Այդ միտքը համարեալ ընդհանուր ընդունելութիւն գտաւ ժողովի կողմից:

Ժողովի պարագային միւս նիւթերից նշանաւոր կարելի է համարել այն հարցը, որը վերաբերում էր Գերմանիայի մեծ քաղաքներում բանտարկների համար ընակարաններ շինելու խնդրին: Հարցի ընտելութեան սկզբում այն միտքը յայտնվեցաւ, որ բանտարկների համար ընակարաններ շինելու գործը պէտք է յանձն առնեն, առանձին այդ նպատակի համար կազմված ընկերութիւններ, և մասամբ էլ համայնքները և պետութիւնը: Պետութիւնը ունենալով իր ձեռքի տակ հասցիներ տարածութիւններ, հեշտութեամբ կարող է այդ բանն անել, նա նոյն կարող է անել և իր աստիճանաւորների համար, փոխանակ նրանց առանձին փողեր յատկացնելով ընակարանների համար:

Շմոլլերի կարծիքով այդ բանը միանգամայն անյարմար է համայնքների և պետութեան համար. նրա կարծիքով այդ բանը յաջողութեամբ կարող են առաջ առնել ընկերութիւնները: Շմոլլերը առաջարկում է հինգը-այդպիսի ընկերութիւններ, սակայն որոնք իրաւունք չունենային անել շինել, այլ միայն տներ գնել և վարձով տալ բանտարկներին: Ներկայումս բանտարկները ամենաբազմա ինքնուրուշ են զանազան հարստահարողներից: Հիմնվելով ընկերութիւնների գլխաւոր նպատակներից մէկն էլ պէտք է լինի այդ հարստահարող (միջոցներին) հեռացնել ասպարիզից: Այդօրինակ ընկերութիւններ հաստատելու համար ժողովականներից շատերը առաջարկում են ընդհանուր պրօպագանդա անել երկրի զանազան կողմերում: Համակարգիւն յայտնվելով Շմոլլերի մտքին, ժողովը մի և նոյն ժամանակ համակարգիւն յայտնեց և այն մտքին, որը պաշտպանում է այն սկզբունքը, թէ պէտք է անպատճառ լինեն և ընակարաններ կառուցանող ընկերութիւններ, որպէս զի պահանջի համեմատ էլ՝ առաջարկութիւն լինի, և ընակարանների գներն էլ շատ չը բարձրանան: Ժողովը կանգ առաւ և ընակարանների գների վրա, որի ժամանակ զանազան դիտողութիւններ եղան պետական և հասարակական գաւառի հարկերի վրա... Այդ հարցի մասին ոգեւորված կերպով խօսեց ժողովի անդամ Միկէլ, որը պաշտպանելով համայնական սկզբունքը, բանտարկների պաշտպանութեան գաղափարը, հրաւեր կարգաց ընդհանուր ոյժով ձեռք առնելու ընդհանուր համակարգիւններ ընդունվեցաւ: Ժողովը փակվեց սեպտեմբերի 13-ին:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

ՎԻԵՆՆԱՅԻՄ խօսելու մի դէպք եղաւ հոկտեմբերի 6-ին:

«Times» լրագրին Բերլինից գրում են. «Այստեղի բոքսան աւելի ու աւելի կասկածով է վերաբերվում դէպի ուսուց թղթերը: Այդ բոլորի պատճառները գլխաւորապէս համարվում է Արեւելեան հարցի այժմեան դրութիւնը:»

—Պետերբուրգից գրում են Բերլինի լրագրիչներին, որ իւրեւ թէ Ռուսաստանի մայրաքաղաքում համոզված են, որ Բերլինում մեծ պաշտպանութիւն են ցոյց տալիս իշխան Ալեքսանդրին:

—Բոլշակովից եկած տեղեկութիւններից երևում է, որ Կարապետովի բռնած այժմեան դիրքը և ունեցած անհամաձայնութիւնները խնամակալութեան հետ՝ լաւ տպաւորութիւն չեն թողել: Կարապետովին ուղում են հեռացնել իր պաշտօնից:

—Ունգարական պատգամաւորների ժողովի հոկտեմբերի 2-ի նստում, Տիսսա իրան արած հարցմունքին պատասխանեց, որ եթէ ժողովը ցանկանում է, ինքը ժամանակով կը խօսի զենքիւր Կատլարսի Բոլշակովի կատարած գործերի մասին:

—«Հաւասի» գործակալութեան հաղորդում են, որ Հայաստանում սկսվեցան նոր խառնակութիւններ: Զէյթունում տեղի ունեցան կռիւներ հայ ժողովրդի և թիւրք զինուորների մէջ: Շատերը վերաւորվեցան և սպանվեցան:

—Խաւիլայի մի քանի նաւահանգստներում կառավարութեան կարգադրութեամբ, պատերազմական նաւերը կազմ և պատրաստ են՝ առաջին հրամանից յետոյ ծովը դուրս գալու...:

—Փարիզի բժիշկ-խիւրդների ժողովը բացվեցաւ հոկտեմբերի 18-ին. ներկայ են բժիշկներ և Բերլինից, Շվեյցարիայից ու Խաւիլայից:

—Նիւ-Եօքից հաղորդում են, որ «Աշխատանքի Ասպետներ» ընկերութեան անդամների թիւը մի միլիոնի է հասնում: Ընկերութիւնը ունի նիւթական ահալին ոյժ:

—Սարապինի փոթորիկները Ամերիկայում մեծ վնասներ են տալիս: Սաստիկ հեղեղներից էլ մեծ վնասներ են գալիս. մի քանի քաղաքներ մեծ մասամբ ավերված են:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

ՇԵԼԵՐԻՆԻ (Սալտիկովի) վերջին գրութիւնը առանձին գրքով տպագրվեցան Պետերբուրգում:

Անգլիական դիպլոմատներից մէկին՝ հարցրին, թէ արդեօք պատերազմ կը լինի թէ ոչ. դիպլոմատը պատասխանեց. «Հատ գո՞ւուար. որովհետեւ Աւստրիան չունի զօրը, Անգլիան՝ ազգու միջապարտութիւն, Թիւրքիան՝ բարոյական ոյժ, Ֆրանսիան՝ կայսր, և Բիսմարկը՝ ցանկութիւն:»

Ընդհանուր հայեանքից երևում է, որ Եւրոպայում խեղաքարների թիւը կէս միլիոնից աւելի է:

1887 թվին, ապրիլին, վենեցիայում բացվելու է ազգային գեղարուեստական ցուցահանդէս:

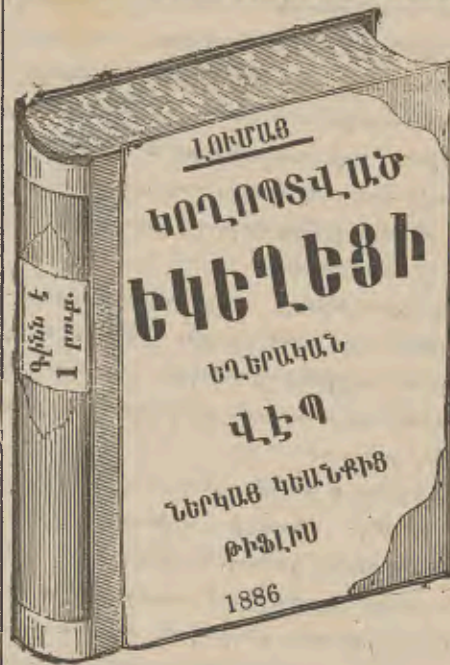
Երկրագնդի վրա եղած բոլոր գերմանացիների թիւը հասնում է 70 միլիոնի, որից միայն 43 միլիոնն է բնակվում Գերմանիայում, 13 1/2 միլիոն Աւստրո-Ունգարիայում, 2 միլիոն Շվեյցարիայում, 1 1/2 միլիոն Ռուսաստանում, 7 միլիոնը աւելի Ամերիկայում, և 3 1/2 միլիոն էլ Ասիայում, Աֆրիկայում և Աւստրալիայում:

Փարիզից գրում են, որ օրերումս այնտեղ սկսվեցաւ վաճառվել ուսուց յայտնի գրող Շելլերին նշանաւոր «За рубежом» գրութեան ֆրանսերէն թարգմանութիւնը «Berlin et Paris—Voyage satirique à travers l'Europe» վերնագրով (Բերլին—Փարիզ, ծաղրական ճանապարհորդութիւն Եւրոպայի միջով):

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՄՆԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 14 հոկտեմբերի: Հրատարակվեցաւ հետեւեալ Բարձրագոյն հրամանը զօրքին և նաւատորմին ուղղված: «Այսօր տեղի ունեցաւ Պետերբուրգում 1877 և 1878 թվի Թիւրքիայի հետ ունեցած պատերազմի արձանի հանդիսաւոր բացումը: Թող լինի այդ արձանը զօրքի անձնութեան և քաղաքագործութեան մշտական յիշատակը, որոնք Աստուծո օգնութեամբ ուսուց դըրօշակին ու ուսուց անուանը նոր փառք բերեցին: Այս հանդիսաւոր օրը դառնում եմ դէպքի ձեզ իմ կողմից զօրքի և քաղաքագործ նաւատորմի սպարապետներ, ծովապետներ, սպաներ, զինուորներ և նաւաստիներ, նրա համար, որ ասեմ ձեզ, որ Ես հաւատում եմ՝ ձեր անստան հաւատարմութեանը, փառաւորում եմ ձեր սքանչելի քաջութիւններով ամբողջ Ռուսաստանի հետ միասին, և շնորհակալութեամբ լցված սրտով յիշում եմ գահին և հայրենիքին մատուցած ձեր մեծ ծառայութիւնները: Այդ յիշողութիւնները

2—5

12 15

12-15